

ТОҲИР ҚАҲҲОР

ЮЛДУЗЛАР—МЕНИНГ
БОҒИМ

Шеърлар

Тошкент

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети
«Еш гвардия» нашриёти
1988

Қаҳҳор. Тоҳир.

Қ35 Юлдузлар—менинг боғим: Шеърлар.—
Т. «Ёш гвардия», 1988.— 80 б.— (Ҳозир-
ги замон ўзбек шеърляти).

Тоҳир Қаҳҳорни «Оқ ўрик», «Оқаётган дарё», «Осмон кимники», «Эшик тақиллаётир», «Куп кўзи» китоблари орқали яхши танийсиз. Қўлингиздаги тўп-ламга шоирнинг қадим дунё, башарият, она замин тақдири ҳақидаги ўйлари, бугунги инсон қалбидаги муҳаббат, дард, келажакка интилиш ва умид оҳанг-лари билан йўғрилган янги шеърлари киритилган.

Каххар Т. Звездный сад: Стихи.

Ў32

Т 4702570200 — 48 68—88 ISBN 5 — 633 — 00068 — 4
356(04) — 88

© Издательство «Ёш гвардия», 1988

БИРЛАШГАН ОДАМЛАР

Бир киши курашса ҳақиқат учун,
заволли қаҳрамон ўша одамдир,
умри ёвузликка бўлажак тутқун,
у қишда гуллаган бир туп бодомдир.

Ўн киши курашса ҳақиқат учун,
эзилгай, бор буди бўлгай таламон.
Занжирбанд даҳолар ҳолига беун
томоша кўргандай боқар оломон.

Юз киши курашса ҳақиқат учун,
юз очар ҳақиқат,
уйғонар халқ ҳам —
денгиздай тўлғониб, ҳис этар кучин,
тўлқинга айланар унда кўп одам.

Бутун халқ курашса ҳақиқат учун,
букилар ҳар не куч, ҳар не муҳолиф —
улар билан бирга
боражак Ленин,
бирлашган одамлар бўлажак голиб.

БАРРИКАДАЛАР

Еш болалар, қурдош болалар,
эй, исёнкор Гаврош болалар,
сизлардан ҳеч ёмонлик чиқмас,
шўхлигингиз дунёга сизмас!
Юрсаиғиз гар дилга эрк бериб,
қулогингиз чўзиб, бақриб,
дашном берар бари катталар,
ясар сизга

«баррикадалар» —

«Ўйнама!» деб таҳдид қиларлар,
уйга қамаб, бошни силарлар;
тор бурчакда

гоҳ жим қотасиз,
хўрсинганча ўйга ботасиз,
кўчаларда хаёлан сиз ҳам
этиб барча болаларни жам,
қуражаксиз «баррикадалар»,
«у томонда» — бари катталар.

Аmmo бир хил эмасдир барча,
салобатли, мўйсафид гарчанд,
кўп катталар болатабиат,
фёъли содда ва сабийният.
Мард бўлолмас ахир ҳамма ҳам,
баъзан қўрқоқ,

баъзан латталар,
хуллас, бўлсин хотирингиз жам:
катта эмас бари катталар.

Еш болалар, қурдош болалар,
эй, исёнкор Гаврош болалар,
шўхлигингиз дунёга сизмас,

**сизлардан ҳеч ёмонлик чиқмас —
чиқинг**

**катта кўчалар сари,
юринг, дунё сизники бари!
Сизни тоблар бари катталар,
тоблар сизни
баррикадалар!**

ПАЙВАНД

«Америкалик ҳақимлар маймун
боласининг ёнғоқдай юрагини бир
боланинг кўксигаги хаста юрак
ўрнига қўйишди...»

(Газетадан)

Ниҳолни ниҳолга қилдилар пайванд,
темирни пайвандлаб, кўкка етдилар;
инсоннинг дардига кор келди ҳайвоц —
маймунни одамга пайванд этдилар.

У пайвандболанинг хаста кўксига
маймуннинг ёнғоқдай юраги урар...
Билмайсизми, ахир уни ўкентар
маймунний туйгулар, тубан туйгулар?..

Жаҳон ҳоқимлари,
ирқпараст зўрлар
не-не эл-элатни этдилар қул, банд,
турфа туйгуларни, у дили кўрлар
босиб, қорнштириб, қилдилар пайванд;
не-не улуг халқлар,
маданиятлар
у хаста боланинг тушмини ҳолига —
қолмиш фақат тубан, майда пиятлар,
диллар интилмасмиш фикри олийга...

Пайванддан муддао юксак самардир,
дунё богбонлари, бас, бермангиз панд,
башарни дўст, озод этмоққа қодир
дўстлик, озодлик-ла айлангиз пайванд!

УМР

Ҳавони ҳеч қачон сотмаган қушлар,
улар дарахтларни, осмонни сотмас.
Балиқларга хосмас тубан юмушлар —
улар сув бойлигини, уммонни сотмас.

Ваҳший табиатда бу қадим улги:
махлуқлар сотмайди урф, меросини.
Тирик экан — шерми, булбулми, тулки —
сотмайди ўз ини, ўз овозини.

Аммо умри қисқа, ожиз одамлар
осмонни,
денгизни,
тоғларни сотар,
аждодлар яшаган, авлодлар яшар
Ватан ерларини, боғларни сотар;

Ҳатто ўлганларни сотиб юборар,
сотар ўтганларнинг илму фикрини,
тарихни ўз кунин чангига қорар,
сохта этар — сотар имон, зикрини.

Не кўрдим, кечирдим — дилим шоҳидим,
кунлардан, туилардан сабоқлар олдим,
ожиз одамларга боқиб гоҳида,
қушлар,
ҳайвонларга мен қойил қолдим.

БИР КУН ЎТДИ

Тонгдан то шом сафарда бўлган,
бағри башар дардига тўлган,
замин узра очилиб, сўлган
қуёш менинг бағримга ботди...

Бир кун ўтди.
Ўтди бир олам.
Зулм ўқидан учди кўп одам.
Отганининг ҳам,
отилганининг ҳам
гами мени гамларга отди...

Исонларнинг ҳақ сўйларида,
шимол, жануб, шарқ ўйларида,
ғарбнинг машҳур музейларида
фикрим,
руҳим мени уйготди.

Боқдим, кафтдай экан Ер юзи,
беш қитъаси — беш бармоқ ўзи.
«Бирлашинг!» дер одамлар сўзи —
бу акс садо,
бу бир кун ўтди.

XX АСР

Денгиз қиргоғида ўт ёқиб одамхўрлар,
Робинзон қатлига ҳозирлик кўрар.
Мадорсиз Робинзон — оролда ёлғиз одам
мадад кутиб, йўлга боқар дамодам...

Уфқда бир кема кўринди, ана,
инсонлар қавмига қайтар у яна!..

Бугун башарият — бамисли бир Робинзон,
денгизу оролдир замину замон.
Уммон соҳилида ўт ёқиб одамхўрлар,
одамзод қатлига ҳозирлик кўрар.

Эй сўнги Робинзон, ҳандақдан чиққин энди,
бор мардумкушларни бирма-бир йиққин энди!
Ўзинг қутқармасанг ўзингни,
келар офат,
уфқдан ҳеч ким келмас. Келмагай ҳеч вақт.

МУИН БСИСУНИНГ ЮРАГИ ЕРИЛИБ ЎЛДИ

Одамига қушлар каби ўқ отилётган,
балиқлардай овланётган, йўқотилётган,
одамлари ҳўкизлардай қўшга қўшилган,
гарданига ҳақоратлар тавқин қўш илган,
қадим ерда
жонли эҳром каби қулаган,
ўлим бўлиб, бир-бирини билмай қувлаган,
онгларида завод, гафлат даври бошланган,
одамлари ерга тамом экиб ташланган
юртда
юррак ёрилмоғи оддий бир ҳолдир.

Бундай юртда тирик юрмоқ ўзи заводдир.

ДОИМ УМИД ЭШИГИ ОЧИҚ

Кўр бўлса ҳам олимлар кўзи,
илму дарднинг кўзи очиқдир.
Кўр бўлса ҳам золимлар кўзи,
элда марднинг кўзи очиқдир.

Кўп эшиклар бекилганда ҳам,
доим умид эшиги очиқ.
Агар ост-уст бўлса бу олам,
Она қойим,
 бешиги очиқ.

ЎТМИШ ВА КЕЛАЖАК ҚУЕШИ

Қартайган дунёнинг, эй, ёш боласи,
кун ваҳми сочларин оқартган гўдак,
айт, хаста дилингни ким даволасин?
Билмасам, мени ҳам уволинг тутар.

Умид, эътиқоддан шифо топсам ҳам,
сендай фониёна бу умрим ўтар.
Шифо — ёруғ хаёл, у — мангу олам,
унга боқ, умидсиз бошингни кўтар.

Жоҳилми, оқилми, гофилми, ҳушёр —
ҳаётда барчасин ўрни бор, лозим:
кичик одаммиз-у, қадримиз бисёр,
буюк дунёларга биз ҳам мулозим.

Қаддингни букма, бас, бошингни кўтар,
не-не замонларнинг эгма бошини
тирикмиз — бил, бизнинг бош узра тутар
ўтмиш ва келажак ўз қуёшини! •

ИККИ МИНГ ЙИЛ АВВАЛГИ ОДАМ

Дерлар: эллик йилда

Ўзгаради эл.

Эҳтимол, ўзгарар эллик йилда тил.

Муҳими — дил эрур, ўтса-да юз йил,
басдир яшайверса минг йиллик бу дил.

Эҳтимол ўзгарар бугунги хат ҳам,
ҳад йўқ ўзгармоққа — беҳад-ку олам.
Балки икки минг йил аввалги одам
орамизда
яшаб тургандир бу дам.

ДОВЮРАКЛИК ҲАҚИДА РИВОЯТ

Хувлар¹ шоҳи ўлганда,
тупроққа кўмилганда,
унга хизмат қилсин деб,
шоҳин иззат қилсин деб,
қурол-яроғ, овқат, зар —
довюрак, мард аскарлар,
бари ўлган шоҳ билан
қўшиб кўмилган экан.

Олайин деб ўч-хунни,
бу ғалати қонунни
чиқарган ким, қай гумроҳ —
эски шоҳми, янги шоҳ?

¹. Хувлар — туркийлар аждоди, хун тили туркий тилларнинг бобо тили.

Ўтди-кетди минг-минг йил,
инсон ўша,
ўша дил,
ўзгарди ер, эл ва тил,
ўзгарди қурбон, қотил.

Хунлар қолди тарихда,
тарихи — тафсир, шарҳда.
Аmmo ўша қонуни
эслатиб турар хунни:
баъзи бир юртда гоҳи
қазо топса гар шоҳи,
унинг чин йўлдошлария,
довюррак дилдошларин
янги шоҳ қувгин қилар,
улар тирик кўмилар...

Эй, довюррак замондош,
бу сир бўлди бизга фош:
ким кўрса ўз кунини,
тўламас шоҳ хунини.

ЮЛДУЗЛАРГА НОЛА ҚИЛАР БИР ГҶЗАЛ МАХЛУҚ

Дилга яқин гап кўп
узоқ тарихда.
Кошғарий ёзгандек, туроний шарқда
хотинлар мамлакат қурган эканлар,
бир даври давраонлар сурган эканлар.

Бойиш маън этилган экан ҳаммага.
Бўлинмас экан халқ
кибор, оммага.
Бир кун у тахтга ҳам завол етибди,
аёллар ҳар томон тарқаб кетибди...

Олтой даштларида
бир гўзал ҳайвон
юлдузларга қараб увлармиш ҳамон —
тунларда ноласи нурдай порлармиш,
ўша малакларни ерга чорлармиш...

Қимса билмас ўша
махлуқ отини,
дупё унутмишдир насли, зотини,
фақат у аёллар уни билармиш —
шу боис у махлуқ нола қилармиш...

САВОЛ

Мен кимман, ким?
Ўз хаёлимда
ер юзида юрган сайёҳман,
бугун куну тунга ҳамроҳман,
яхши-ёмон ҳолга гувоҳман.

Тилда калом,
дилда муштоқлик,
дилда тоқлик, голиб мутлоқлик,
жисмимда тун, жонимда оқлик —
қай замондир унар гиёҳман.

Ҳайҳот, буни унутган ўзим,
дунё кўриб, тўймаган кўзим,
ҳамон исён этадир сўзим:
«Ўзим шайтон ҳам ўзим раҳмон!»

Қимматимни сўрайин кимдан?
Балоларга эрта-кеч зимдан
ошиқаман... ошиқлигимдан
ёруғ йўлда дили сиёҳман.

Оҳ, аслида кимман?
Бир ғариб —
умрим ўтар ёрни ахтариб,
ёр — бир гўзал мулк эди, ажиб,
мен у мулксиз юрган бир шоҳман!..

ШУНДАЙ БИР ЎЛКАЛАР БОРДИР ДУНЁДА

Шундай бир ўлкалар бордир дунёда:
одамлари содда,
яшаши содда,
тўқия бир.
эркин бир ҳаётлари бор,
жисму жонларини тарк этмас виқор.
У ерда инсондир энг азиз, қиммат.
У ерда арзони — мурувват, ҳиммат.

Шундай бир ўлкалар бордир дунёда:
зиёлар риёдир,
риё зиёда,
у ердаги ҳаёт —
айни фожеот,
беқадр, энг арзон — инсон деган зот,
инсонга керакли ҳар нарса қиммат —
ҳаво ҳам, ажал ҳам сотилар фақат;

шоир айтган каби, олимлар — золим,
жаҳолат илмида бари халқ олим,
ҳатто дафн устида солурлар гавго,
тобут кўтарганини қилурлар игво,
ноаҳил
ва жоҳил бўлганларидан
улар кун кўрарлар ўлганларидан...

Шу бонс имондан айрилган улар,
замину замондан айрилган улар —
ёмон кўрадилар замондошларин,
қавмдош,
қариндош,
бор жондошларин,
у ерда бир-бирин ҳеч ким суйганмас,
одамнинг одамга зулми туганмас!..

Шундай бир ўлкамиз бордир дунёда,
ҳаётимиз содда,
халқимиз содда,
ёт бир тупроқларда сиғинди эмас,
биз ўз еримизда оляпмиз нафас —
шукр этиб,
шу учун кўтаринг бода!

Ҳа, ажаб ўлкалар бордир дунёда.

ОВОЗ, ВОЗ КЕЧ

Овоз, воз кеч журъатсиз тандан,
кимсасиз у гумбазларга бор,
гум бўлмассан,
қадим ватанда —
мовийликда янграрсан такрор.

Бандаман, деб ўйлар бадандан,
овоз, воз кеч,
сўзлар томон бор —
у самовий,
мовий масканда
абад янграр учун макон бор.

СИРЛАР КЎП ЭКАН

**Очунда одамлар, ерлар кўп экан,
инсонлар гамини ерлар кўп экан.
Замин ўрмонида арслонлар оз-у,
тулкига маслакдош шерлар кўп экан.**

**Жаҳолат аҳлига бурсангиз юзни,
қоронгулар босар юракни, кўзни,
англаган оз экан айтилган сўзни,
қалблардан оққан қон, терлар кўп экан.**

**Ўзидан бошқага номаълум номи,
номард бўлмаса-да, нодон ва оми,
қорин тўйдирарга ярар каломни —
ночор, дил ойнаси кирлар кўп экан.**

**Ўтар кунга қараб кийимин бичган,
ичкилари билан ичкилик ичган,
кимлигин унутган, ўзидан кечган,
тубдан тубанлашган эрлар кўп экан.**

**Аср ўтар,
асрлар ўтади, дилим,
аммо ўтармикин асирлик, зулм?
Биз ҳам у кунларга етайлик, гулим,
деб ёнган шоирлар, шеърлар кўп экан.**

**Нечун бундай, дея сўрасам, Тоҳир,
барча тушунмаган нарсангни охир
ўлимнингнинг тили тушунтирадир,
ҳаёт — мангу жумбоқ, дерлар кўп экан,**

хуллас, мен билмаган сирлар кўп экан..

ВИКИНГЛАРНИНГ КАШФИЁТИ

**Исландлар — оқил халқ, қадим-қадимдан
«саводсиз» деган сўз йўқдир тилида.**

**Сабаби — ҳеч қачон,
ошкор ё зимдан
имло ўзгармаган исланд элида.**

**Дўстларим, тарихга бир кўз тикинглар:
Колумбдан тўрт юз йил аввал викинглар
Америка қитъасин кашф этган, аммо
бу ҳақда овоза солмаган асло.**

**Исланд тупрогида олтин тоғлари,
«аждаҳо ётоғи»¹ кўп экан жуда.
Маълумки, қай юртда кўп бўлса зарч,
у ерда фожеа бўлмай зиёда.**

**Шу боис кашшофлар тилини тийган,
халқ ўз маҳсулини ўзи еб-кийган.
Бу ерда даҳшатлар солса-да вулқон,
тўқсон тўққиз фоиз эл исланд ҳамон.**

**Мободо... тарихга бир кўз тикинглар,
кашфин фош этганда агар викинглар,
қитъага йўл солган жамики зобит
исланд тупрогин ҳам топтаб ўтарди...**

**Исландлар жим қолди,
эл қолди собит,
минг йиллар
соф тилин бешга кўтарди!..**

¹. Исландлар тиллани шундай ибора билан ҳам аташади.

БЕСАР САҲРОЛАРДА

Бесар саҳроларда
саробга боқиб,
рўёни дарё деб, ёниб, ютоқиб,
алдоқдан куч олиб қутурса туя,
карвонга зиёндир,
одамлар куяр.

Кимдир,
қай қавмдир ёлгонни суяр,
авраб, ҳушин олган илонни суяр —
улар қурбон бўлар алданиб,
бундан
аждодлар куяди,
авлодлар куяр.

САТРЛАР

1

Енгилиш — энг енгил иш.

2

Кўр, дил, бу нодонлар нақадар кўрдил.

3

**Баданингиз, кўзи очлар, сизнинг тубан
ватанингиз.**

4

Турма бўлсанг, дунё, турма!

5

Қайгу гар юрагимга кирса, қайғурар.

6

У инсон сўз билан қасам ичди — сўз ёлғон.

7

Жангоҳимиз бўлган бу Ер — жонгоҳимиз.

ОВЧИНИНГ ИУШАЙМОНИ

Тубанлигим шу қадарки,
ризқ истадим итдан ҳам,
мени кўрса, қочар бўлди
бор ҳайвонот, бор одам.
Қонин ичдим, отдим, едим
жондорлару қушларни,
унутдим тинч хаёлларни,
унутдим тинч тушларни.

Ўқ отиб, гоҳ осмондаги
булутларни тарқатдим,
онам меҳрин, болам меҳрин,
уйим меҳрин тарк этдим,
оқар сувни тўхтатдим гоҳ,
қумликларга бошладим,
ернинг у шоҳ томирини
кесиб-кесиб ташладим;
балиқларнинг тухумини
йигдим, ўзин қовурдим,
дарёларнинг,
қуруқликнинг
неъматларин совурдим...

Бу кун қариб,
ўтирибман
қоя узра, сўққабош.
Остимда тош,
устимда тош,
кўксимда ҳам қонли тош!..

Англадимки, шууригда
зилзила бўлиб ўтди,
сўнг тўфон ҳам бўлиб ўтди —
бор нарса йитди, кетди.

**Англадимки, онгсизларнинг
онги кирмиш онгимга,
ҳар кун ҳайрон қарайдурман
шомга ўхшаш тонгимга.**

**Мен ақлимдан озаяпман...
бўлаяпман савдойи,
ич-ичимдан эшитилар
тоғларнинг акс-савдойи...**

**Кел, ақлимдан озганимда
сўзларимни тингласанг,
донолар ҳам айтолмаган
ҳақиқатни англарсан.**

ИНСОННИ УЛУГЛАНГ

Йўл юрдим, шаҳарлар, юртларни кўрдим,
гумбазлар узра ой, бутларни кўрдим.
Гоҳ кўкка қарабмас, пастга ўсувчи
тескари экилган тутларни кўрдим.

Майли, не бўлса-да яшноқ-ку жисми,
жаҳон манзарасин бу ҳам бир қисми.
Бу-ку тут,
қайдадир ҳатто қул халқлар
тескари ўсмоқда, унутиб немин... —

Дунёда бор экан истибдод, зулм,
улусларни эзар уламо, улум:
тескари экарлар умум фикрини,
тубанга ўсади омман маҳкум.

Ўтмин у урушлар, қурбонлар камми?
Йўқолган халқлару маконлар камми?
Дунёдан мунча кўп даъво қиласиз —
давосиз чириган давронлар камми?..

Бўлмас ҳеч одамнинг яхши-ёмони,
улугланг инсонни — самосиймони,
тўғрилиқ бўлса, бас, ҳар бир одамнинг
кўкларга юксалур фикри, имони.

ЮЛДУЗЛАР — МЕННИГ БОГИМ

Қадимда, дилларни этганча обод,
яшаган экан бир соҳибистеъод.
Эл севмиш унинг ҳур еўзу ақлини,
замонлардан айтган турфа нақлини.
У тахтга чиқариб тахайюлини,
халқ бошидан сочиб ашъор гулини,
еўз очиб, азалдан, еру осмондан,
забурдан тавротдан, иижил, қуръондан,
инсонлар қалбининг табиатидан,
борлиғу йўқликнинг моҳиятидан,
тасаввур аҳлини гунгу лол этмиш,
фикрий дунёсида ўзга ҳол этмиш...

Ошиб шон-шавкати, юришиб дови,
ошибди шоирнинг ҳасадгўй, ёви.
Ундан ёр-дўстлар ҳам ўзини тортмиш,
шум фалак мунаввар рўзини тортмиш,
уни ким мадҳ этган бўлса деб доҳий,
маломат қилмиш, деб мажус, гумроҳий;
шоғирдлар, муридлар мурдор бўлибди —
устодни палид деб бўҳтон қилибди;
ундан юз бурибди ихлос қўйганлар,
пойига бош уриб, жонлиқ сўйганлар;
оғзида тили бор чайнабди номин,
шоир йўқотибди тинчу оромин.
Гўё дунё ундан юзини бурмиш,
юзига ер-осмон шапалоқ урмиш.
Ҳаттоки уйига оралаб ола,
ўзгармиш аввалги иззат, муомала!..
У завжа, зурёдни ҳажвия этмиш,
этагини қоқиб, уйдан кетмиш.

У яшаб юрибди кўча, бозорда,
гоҳ карвонсаройда, гоҳи мазорда.
Ҳар ерда кўрибди: инсон ҳақирдир,
жиёми бадавлату руҳи фақирдир;
меҳрлар томчию қаҳрлар уммон,
умрлар кемаю заҳрлар уммон;
адл — қум зарраси, адоват — бир тоғ,
ҳокимнинг маҳкумга зулми беадоғ;
омма мафкурасиз,
ўзини билмас,
зиёни иш қилар, нафли иш қилмас;
китоблар бисёру китобхонлар йўқ,
диллар очликдаю вужудлари тўқ;¹
мункирлар инкорин этмаслар инкор —
ортиқча ташвишга кимнинг ҳуши бор?..
Шармсизлик — шараф,
фасод — фазилат,
қабохат — саналар бунда жасорат,
не-не тубанларни атарлар ҳазрат,
олийқалб зотларни дейдилар кулфат!
Маҳкумлики севиб,
ҳурлик санарлар,
озодликдан, ҳайҳот, нафратланарлар!
Суврати ободу сийрати вайрон
инсонлар ҳолига инсонлар ҳайрон... —
бу жоҳил улусдан

у нафрат этмиш,
гофил халқ ҳақида ҳажвия битмиш.
У — халқ деб ҳақиқат ахтарган шоир
оломон қаҳрига дучор бўлибдир...

Сўнг уни чорлабди глоҳ, сарой аҳли —
барин жоҳил кўриб, чиқибди жаҳли:
шоҳ — зулм тождори, шайтон шогирди,
юксак тубанликка тўладир гирди,
тебора юксалар хавфу ҳарбият,

тубанлашиб борар хулқу тарбият,
барча тарқоқликда тараққий топар,
бир-бирин чопмоқ-чун тўрт томон чопар!..
Шоир ҳажв айлабди бу қонхўрларни,
ҳақ, халқни алдаган имонхўрларни.
Саройдан қувилиб,
кўчада қолмиш,
дили қоп бўлганча хаёлга толмиш...

Кўрди — тупроқ узра ҳамма беқарор,
фақат ер остида боқарорлар бор.
Кўрди — юртдошлари юргун ғам, гурур,
манфур — бир-биридан айлар танаффури;
тафаккур... ҳаётмас, ажал ахтарар,
барча бир-бирига халал ахтарар..
Дунёнинг оёғи остида ётган,
сафолат тўла бир сафога ботган,
фақат ёвузликлар неъматин тотган,
бари бир-бирини қабрга тортган
омонсиз бир замон аҳлини кўрди —
чорасин ўйлади, чорасин сўрди.
Ўзидан, ўзгадан топмади жавоб,
кўксини қонлади сўнгсиз изтироб...

Шом эди, ҳориган қуёш ботарди,
шоирнинг дунёси нурсиз ётарди..
Ё ҳайи вужуд, деб, этагин қоқди,
Ватандан кетгувчи йўлларга боқди —
кетди у... чўкди бир шоми ғарибон,
олдида кўринди кўрксиз биёбон.
Ўртаниб ўлтирди бир ўзи тунда,
вужуди бундаю жон, хаёл унда..
Ой тилсиз боқади, шамол ғириллар,
чигиртка руҳидай полон чириллар...

Уйлар у: «Боқмаса сенга замонинг,
шоир, шу эҳсони сенга самонинг.
Ерингдан, ундаги аҳли гараздан,
жонингга кўз тиккан ипсу мараздан,
ҳар дўсту душмандан, узоқ-яқиндан
қутулдинг, йироқсан бало, чақиндан.
Йўқ бирор йўқловчинг,
элинг ҳам шоҳинг,
йўқ бору йўғингдан бирор огоҳинг.
Баридан қутулдинг... шу асли бақо —
хаёлингдан бошқа йўқдир ҳеч вақо!..
Юртимдан, қавмимдан айри вужудим,
замонам аҳлига ғайри вужудим,
Тин, жаҳон даштида қолгин қум бўлиб,
майлига, йўқолсанг тамом гум бўлиб!.
Руҳи самовиям учар кўкларга,
дилим майса каби бошлар кўкларга —
бас, охир кун қадар ёлғиз кетарман,
уммонлар устидан юриб ўтарман,
дунё кезиб, умрим дунё этарман,
ўлмас шамолларга шеърлар битарман!
Ҳеч нарсам йўқ.
Дунё, Ер, Кўк — манзилим,
хаёлим — чаманим, уйим, севгилим.
Кундуз булутлари — сайргоҳ тоғим,
тулларни ёритган юлдузлар — боғим...»
Шундай деб у шоир ўзин овутиши,
ундан кейин не-не давронлар ўтмиш.

Бугун ҳам ўшадир табиат, олам,
ўшандай одамнинг табъи, хулқи ҳам:
бир Ерда, бир уйда ўт-сув турарлар,

ҳамонки нодонлик уйин қурарлар;
адоват оқадир қон-қонларида,
нигтибоҳ буюқдир имонларида,
душманлик олови ҳамон ёнуқдир,
ўртада ҳамонки ёлгон тонуқдир.
Томугда яшаса ҳамки кўп одам,
ерни жаннат қилмоқ учун чекар гам.
Ҳаво каби инсон ҳаваси, лофи,
Сув каби умрида бор ихтилофи,
Ўт каби юраги, меҳри, ҳиддати,
Тупроқ каби чекеиз эҳсон, неъмат —
хайрият, ҳамонки эзгу фикр бор,
умид бор, умидга ундар зикр бор.

Инсон парвоз этди гурурга тўлиб.
аммо осмон сири қолди ер бўлиб.
Ҳамон саноги йўқ яхши-ёмоннинг,
ҳади йўқ билиму фараз, гумоннинг.
Одам касб этмади ҳамон қаноат,
шунданми, бошида фоже — синоат.
У фано топмоқда тилаклар ичра,
ер ичра, денгизу фалаклар ичра!..

Ҳамон ўзгармаган инсон сиёги —
беш минг йил ўтса-да бешта бармоғи.
Тўрт минг йил бирлаш деб ёзди-ю, бироқ
башар тўрт қутбдай айри ва йироқ.
Дунёни даҳолар тенглай олмади,
бугугги Эртани англай олмади,
бир-бирин англамай, эллар тескари,
сарҳадларда турар зийрак аскари;
Ер бўлиб олинди музликларгача,
эгасиз қолди бир кундуз ва кеча.
Само,

юлдузларни эгалласам деб,
башар элчилари юрибди учиб...

Фиръави келинмай худованд билан,
Унга, кўкка қараб ўқ узган экан.
Одамзод қаноат ҳосил этсин деб,
тангри бир қуш этин ўққа илдириб,
фиръави кўзига аста ёвутмиш —
буни кўриб, золим кўнглин овутмиш.

Дейликки, осмонни эгаллаб олдиқ,
ўнлаб юлдузларга изимиз солдиқ,
измимизга олдиқ бу теваракни —
қуёш атрофини, етти фалакни,
аммо шу қаноат берарми бизга?
Етказарми қадим мақсадимизга?

Қадим мақсадимиз — бехатар ҳаёт,
инсонлар дўст бўлса, бўлмаса ёв, ёт.
Башарни ўртаса не дарду иллат,
бирлашиб курашса Ерда ҳар миллат.

Бир орзум — Ер бизга бут Ватан бўлса,
тутилган ҳар инсон яшаса, кулса.
Халқлар тафаккурдан тоғларини қурса,
юлдузларда
дилнинг боғларини кўрса.

ДУНЁДА ИЗИМ БОР

Хайрсиз кунларда, оғир кунларда
кўринган бўлсак ҳам, мамнунман, дўстим.
Багри бутун ичра багри хунлардай
юришган бўлсак ҳам, мамнунман, дўстим.

Ўзини хайрихоҳ тутган хайрсиз
фитнакорлар ичра қолмишдик айри,
кунларимиз кечди гашту сайрсиз,
сайладик — ким чин дўст, ким эса гайри.

Ғайрилар ғамкашдай кўзлари тўлиб,
бош узра малакдай йиғлаб тўрдилар,
бир муддат сўнг эса, қасоскор бўлиб,
адоватга тўлиб, чопиб юрдилар.

Гоҳ кушандаларга бердилар паноҳ,
бизни маҳкум этиб, режа туздилар,
гоҳ шон-да тикланган йўлларни ногоҳ
хунрез ноҳақликлар билан буздилар.

Суюниб, бу қайта одам бўлмас, деб,
умидсизлар мендан умид уздилар.
Айтнинг қиргоқларга,
Тоҳир ўлмас, деб,
метин қанотларим кўкда суздилар...
Дунёда изим бор,
бунёдим ҳузун,
ўзим бир ошиқи мажнунман, дўстим,
тегирмон тошидан бутун чиққан кун
кўринган бўлсак ҳам, мамнунман, дўстим!..

УНУТАЙНИ УТГАН АЛАМНИ

Куппа-кундуз каби ёруғ бир кеча,
ҳориб, тоғ йўлида дам олдим ниचा.

Тевада — чўққилар чети ярқирар,
пастда — ойни ўйнаб, дарё шарқирар,
нурланиб кўринар ҳаттоки соя...

Ҳайҳотки, дилимда дард бениҳоя,
бу овлоқ, гўзаллик беролмас таскин —
пасткаш дўст сабабли бу кўнглим мискин...

Тубанда, қорайган қишлоқ томонда
итлар увиллайди ҳар-ҳар замонда —
бу сас... ўз ичимни таталаётган,
ўч ол, деб қонга ўч заҳрини қотган
оч, бахил итларнинг овозимасми?..

Оч сўлим бағрингни, эй, покруҳ дарё!
Ой нурида юв бу
 губорли хасни —
жнему жон тин олсин, тинч боқай ҳар ён,
унутайни ўтган аламни, қасдни.

САБРИМ

Қонхўр сўзинг қиличини юзимга солдинг,
қабоҳатга ўч кимсайдинг, яна ўч олдинг,
аммо дамнинг ўтмай, толдинг,
армонда қолдинг —
сабр қилдим, қиличингни сиздирди сабрим,
жабр қилма, дея яна кўндирди сабрим.

Ёмонлигинг қўймадинг сен, юрдинг ёзгуриб,
ўзинг каби ожизларни алдаб, озгуриб,
бир бошимга бор маломат тошин ёғдуриб,
нашъа этдинг —
пуч сўзларинг сиздирди сабрим,
сабр қилдим, тош ёмгини тиндирди сабрим.

Қуллар ажаб ўйин экан, ютдим, ютулдим,
эсим кириб, эски қуллар ғамидан кулдим,
қабрим — ёмон ўйлар экан, қочдим, қутулдим,
ёвуз ҳислар тошқабрини сиздирди сабрим,
яна умрим тулпорига миндирди сабрим.

КЕТГАН ДЎСТЛАРИМ

Подўстларининг беҳосият сўзи туфайли
дўстлар кетди — ё ёмонлар кўзи туфайли.
Дўстлар кетди бахтевзлгим кузи туфайли...
Иккилашган дили, икки юзи туфайли,
ё кимнингдир дастурхони, тузи туфайли,
совга қилган атласи ё бўзи туфайли,
ё бир бадсўз, ёхуд бадфёъл ўзи туфайли,
ё дунёнинг дун, беқарор рўзи туфайли
мендан юзини буриб кетди кутган дўстларим,
мендан таъма этган, иши битган дўстларим.

Ўхшар экан одам умри кундузга, тунга,
гоҳ ёруғлик, гоҳ қоронғлик меҳмондир унга,
гоҳ мезбондир у меҳрга, гоҳ ҳасад-кунга,
кўзи очдир, тўймас, ўхшаб еру очунга,
энг беқарор инсон экан, куяйми шунга?..
Жисмида қон оққан хилқат ташнадир хунга,
эзгуликка ҳар дил ташна — тушундим бунга,
эсон-омон етиб келдим шундайин кунга,
мен томонга ўтди у ён ўтган дўстларим,
сояларининг этагидан тутган дўстларим.

Асли мен ҳам ўтиб келдим пули сиротдан,
етиб келдим бунга Бобил, Сўғду Ҳиротдан,
буюк тарих оқиб ётган Сиру Фиротдан,
кўрдим — одам боши чиқмас қиргинбаротдан,
гоҳ адоват кўрдим дўстдан, гоҳ адл ётдан,
оғир кунлар ҳам ҳаётим топдим ҳаётдан,
тан берди энг палидлар ҳам орқаворотдан,
Тоҳир, доим шундай яша, тушма ҳеч одан —
ўзи келиб табрик этгай кетган дўстларим,
этаксиз йўл юриб, менга етган дўстларим...

ЕЛҒИЗЛИКДА ТОШИЛГАН ОВУНЧ

Сен тунда ёрингга термилиб, қувна.
Мен қувват йигарман ойга термилиб.
Сен йиғлаганингда ёрдан айрилиб,
мен ойга боққанча ўлтиргум кулиб.

Сен жонон нафаси билан маст ухла.
Мен кеча нафасин ичаман ҳушёр.
Озурда жонингни уйғотганда ёр,
мени ҳам уйғотар
қушлар беозор.

КҰНГИЛ ТҰЛАРМИ

Ўзимдан ўзим гоҳ аччиқланаман —
одам ҳам шунча қўрс, ўжар бўларми,
қоронғуда мағрур юрганинг билан,
ўзгаларда гурур уйғотмаса бу —
шу яшаш бўларми,
кўнгил тўларми?

Эгил,
эгил,
майли, эгри қилич бўл,
боқ, бир хил нур ичра ахир ўнгу сўл!..
Эгилган ойга боқ —
тунни ёритар,
йўлсиз йўловчилар уни ёр этар..

ЛУЗУМИЯТ

(Ал Мааррийнинг шу номли асаридан парчалар)

* * *

Эй, таним, тупроққа кўмилгандан сўнг
чиришдан хавф этма, йиглама ҳўнг-ҳўнг.

Вужуд, дил ҳаётда бўлса тубан, хор —
ундан ҳам тубанроқ бўлар феъл-атвор.

Онларни жиловлаб, минибман бу кун,
сукунсиз замонда истарман сукун!

Кун ва тун изма-из борур, иккисин
иккита ипига осплурман мен.

Наздимда замонам болага ўхшар —
ўйламай, борлиқни тупроқдай ўйнар!..

* * *

Эй, замин, бағрингда кўп гуноҳкорлар —
сен бунга қуймассен, айт-чи, ким куяр?

Дерларким, бир замон бир ўт чиқармиш,
унда пок бўлармиш нажасдан ерлар.

Умри қисқа, ўлиб кетган одам-ла
умри узун, бунда қолган баробар.

...қабрдаги жасад қайгурмас, қуймас,
зеро, уни ким ҳам тиргиза олар.

* * *

Ҳар кийимим — кафаним, қабримдир ҳар манзилим,
ўлимим ҳаётимдир, ҳаёт — мен учун ўлим.

Энг қиммат зийнатларга кўмилсанг ҳам, бари бир
ювуқсиз ҳожиларни замона дер афзалим.

Оёқлари ҳидоят йўлида юрар гўё,
демаслар — тошлик, қумлик, йўлсизлик юрар йўлим.

Қўл-оёқда зийнат ё бошда тож билан ҳеч вақт
келмаган бунга ҳеч ким, кетмаган бундан ҳеч ким.

* * *

Замонда яхши кун шу: ёмонликлар йўқолур,
бўлур унда сени ҳам инсон дегувчи инсон.

Боқ замон аҳволига, аввалу охирига —
у нақадар қаридир, навқирондир у ҳамон!

Замонанинг ўлими миллатларни ўлдирди,
эллар қабрга кирди, қабрсиз қолди замон.

* * *

Ўлимимдан кейин ёгарми ёмгир,
қаҳатлик бўларми — менга бари бир.

Қўйининг суягимни, арслон суяги —
ичига не тушган, билмайди қабр.

* * *

Уч зиндоним ичинда кўрурмен мен ўзимни,
сўрма тубан ҳолимни, кавлаштирма сўзимни.

Мени этмиш зиндонбанд ёлғизлигим, тоқлигим,
бадбўй, бадхулқ вужудим ва кўрлиги кўзимнинг.

* * *

Қўрқмагай оқил ўлимдан ҳеч қачон,
чунки ер — сўнгенз балоларга мақон.

Топмагунча қабрини ҳар бир одам,
ўз замони зулмидан топмас омон.

ҲАВАС

Агар шу кўзларим юлдуз бўлганда,
сен қайда юрсанг ҳам, излаб топарди;
толғиш кўзларингга уйқу тўлганда,
қабогингни нурдай силаб, ёпарди...

Агарда овозим бўлганда шамол,
хушбўй изларингдан тинмай чопарди,
қадрдон қаддингга етгани ҳамон,
сочингни тортқилаб, аста ўпарди...

Юлдуз-ку бўлолмас кўзим ҳеч замон,
ҳеч қачон овозим шамол бўлолмас —
аммо мен сен учун гоҳида шамол
ё юлдуз бўлмоқни қиламан ҳавас...

ҲЕЧ КИМ СЕНИ МЕНДАЙ СЕВОЛМАС

Демакким, менга ҳеч раҳминг келмайди,
ҳолим кўриб туриб, ваҳминг келмайди:
кўприк ўртасида қолдим-ку, эвоҳ,
икки томон қиргоқ,
кимсасиз қиргоқ...

Бошда бор гавгодан бўлай деб нари,
ўзни отмоқчийдим бу дарё сари,
ўзинг умид бериб,
яратдинг кўприк,
эй, зоти пок гўзал, зоти малойик!
Сенга умтилганча босдим қадамим,
яна соф хаёлот бўлди ҳамдамим,
кулиб баққан кўзинг кўнглим ёрутди,
дарду савдоларни дилим унутди.

Ичимдаги тогдай доғларни йиқиб,
ётларни хотирдан чиқардим сиқиб —
унутдим... барини унутганимда,
сен билан кетмоққа қасд этганимда,
нариги қиргоқдан келган бир шиддат
жиесимни кишанлаб қўйди бир муддат,
ночор тўхтаб қолдим... —
Кўриб бу ҳолим,
мендан юз ўгирдинг, эй, дўсти золим!

Дарду ҳол тутқуни вужудни эмас,
ҳур қалб қиематини ўйла, покнафас!
Сенга ихтиёрсиз интилар дилим,
ман этма, эй, гулим, дили манзилим!
Бас, хато ўйлама, юрагим ўша,
у дили зиндон дўст, у бенур гўша,
у совуқ қиргоққа ҳеч қачон қайтмас.
Сен ёққа етаклар

умид ва ҳавас,
фикру ёдинг билан оламан нафас,
бекас бўлиб қолгум сен кетган нафас...

Мени телба қилгай ошинқ хаёлим —
сен буни билурсан, билурсан, золим,
иниққа ишомайсан, мени қийнайсан,
гўзалсан-у, боринг ҳасрат, гинасан!
Воҳ, Ўзим, ниҳоят, ёдимга тушди...
Инжилдан бир оят ёдимга тушди:
унда ота-она, хотин, фарзанддан
санам ясаб, сажда этма, дейилган.
Ҳайҳотки, мен сенга саждалар қилдим,
иниқу эзгуликдан муждалар қилдим,
кўнглим кўнглинг билан кўкларга учди,
жон гўё тамуғдан жаннатга кўчди —
айирдинг аламли ўтган кунимдан,
гайридил, бевафо ёрга хунимдан,
зулматли сўзларни қувиб тилимдан,
нур бўлиб жой олдинг жону дилимдан...

Сенга қолган умрим тиккан чоғимда,
қувроқ қалбга умид эккан чоғимда,
ё инсоф, ўзингдан айирмоқчисан,
кўз нурим — кўзингдан айирмоқчисан,
ўрганиб қолганим,
жонимга жондон
овозинг, сўзингдан айирмоқчисан!..

Демакким, ўткинчи туш экан булар...
Ичимда аламли бўрилар увлар...

Майлига, кетавер, тақдир шу экан,
чидайман, галдаги таққир шу экан.
Майли, кўришмаймиз энди, бас, хайр,
омон бўл, бахтли бўл — тилагим шудир.

Мен яна дунёда ёлғиз кезарман,
уни севгандим, деб гоҳ-гоҳ эсларман...
Билки, бу аламмас ва ё ҳақорат,
умримдан сабоқ бу, аччиқ ҳақиқат:
кўнгиладан ишқ кетиб, келганда фироқ,
инсон бир-биридан кетгайдир йироқ...

Истагинг кетмоқдир,
бор, вида айтай,
дилда минг нидам бор, бир нида айтай:
ҳеч ким сени мендай асраб-севолмас,
бундай ишқ ҳеч кимга насиб ҳам бўлмас...

ЭРТАК

Бўлган эди бир бола, бевонш,
севарди у қўшини қизини. .
Қиз хинчабел эди, қаламқош,
у севарди ўз ойнасини.

Бола бўлиб қолди кўн ювош...
Азиз эди қизнинг оёғи,
қайта-қайта уриб кўрди бонш,
қайта-қайта хўрликлар охир
мурғақ қалбни қилиб қўйди тош...

Тугар ахир ҳар қандай бардонш:
улоқтирди қалбни у ҳазин —
нақ ойнага келиб тегди тош!
Нарча-нарча бўлди барчаси,
бари энди бўлганди одош...

Бўлган эди бир бола, бевонш,
у севарди қўшини қизини.
Қиз хушқомат эди, қаламқош,
у севарди тошойнасини.

ФАҶАТ СЕНГА ЕТИШГАНИДА

Фақат сенга етишганида
тўлин ойга айланур ҳилол;
фақат сенга етишганида
сув тиниқиб, бўлади зилол;

фақат сенга етишганида
етти рангли бўлар камалак;
фақат сенга етишганида
ўзин кўкда сезади фалак;

фақат сенга етишганида
чин севинч бахш этар севинчим;
фақат сенга етишганида
айрилади тинчидан тинчим.

МЕН ҲАМ ПИЁДАМАЦ, АЖАЛИМ ОТЛИҚ

Яхшилиқ қилмоққа жасорат этмай,
мадад сўрамоққа жасорат этган,
почор,
тор йўлларда додимга етмай,
кенг йўлга чиққанда,
ёнимга етган,

бил: мен ҳам — пиёда,
ажалим отлиқ,
қай бир дам жонимга етмоғи тайин —
қурбонинг бўлайин,
берайин шодлик,
фақат сен кулиб боқ — бегубор, майин.

ЯХШИЛИКНИ ЁМОНДАН ЎРГАН

Яхшиликни ёмондан ўрган,
деган экан бир дуйё кўрган.

Яхшиликни англамоқликка,
етмоқ учун камол, покликка

баъзан кўмак беради хоин,
дўстдан чиққан мунофиқ, сотқин.

Қариндошлар, ётлар, гайрилар
меҳри, қаҳри — гаму хайри-ла

донм сабоқ беради бизга,
умримизни солади изга,

ўрганамиз мустақилликка,
қул бўлмаймиз шундан қулликка.

Ўз ҳолингча яшамоқликка,
ўз ошингни ошамоқликка

ўргатади бари тириклар —
тубаплару расо буюклар.

Аmmo жонинг экан саломат,
барчасидан етгай маломат.

Таъма қилмас фақат қурбонлар,
чунки улар ўлиб бўлганлар.

БАЙТЛАР

1

Эй, яшнинг нуридан ваҳмага тушган одам,
бир яшидек ўтгучи умрингга ермисан гам?

2

Кушхона эчкиени раҳбар этарлар,
ўзларни билмасдан ўлиб кетарлар.

3

Айтайми? Нимани айтай уларга —
мияси қабрдан қоронгуларга?

4

Йилларнинг баҳори кечикса ҳам, ҳеч гапмас,
элларнинг баҳори кечикмасдан келса, бас.

5

Эркисиз юрда алданмоққа туғилган авлод яшар,
у шундай қоронгики, ҳатто қуёш адашар.

6

Евига дўст бўлганлар кўп турмас, у оломон
бир замон йитиб кетса, ажабланма, эй инсон.

ОИЛА

I

Ўз фашида айни камолга
етдим деган устамон олим
тушиб қолди ажиб аҳволга —
кетар олди хорижга
 бир зум
божхонада тўхташганида,
Уни тутиб, деди мулозим:
«Биллур бордир бунинг таинда!»

Бундай пайтда баҳона ҳечдир —
у гўдакдай шимини ечди,
мистувакка мулзам ўтириб,
хуфиёна ютган биллурни
ахлатига аралаштириб,
«топширди»... сўнг жийириб бурнини,
касод бўлиб савдою фириб,
сафари ҳам жуда тез қариб,
қайтди уйи томон у ғариб.

II

Қиз чиқарар бўлди у кейин,
тўй куни ҳам этилди тайин.
Аммо тўйга етақаси
ўлиб қолди ёлғиз опаси.
Жўнатди у
 моргга майитни,
қочмас дея дафну ҳайитни,
уч кунлик тўй қилди шод-хуррам.
Сўнг кўмдирди опасини ҳам.

III

Сўнг садақа бериб «ширим»га,
самолётда учди Қримга.
Мазза қилиб дам олиб юриб,
бир шамшоднинг тагида туриб,
оҳ, деди... жон уни тарк этди.

Бу шумхабар уйинга етди:
хотин андак унсиз йиғлади;
куёв-келин ёлғиз ухлади.

«Қандай олиб келсак?» деб, ҳайрон
кенгаш қурди тонгда учовлон.
Куёв сўзини сўнг маъқуллашди:
кўмиб кел, деб одам ёллашди.

Она: энди нетамиз, деди,
Қиз: узоққа кетамиз, деди.
Куёв: уйини сотамиз, деди.

Мерос жангги бошланиб кетди,
бу қисса ҳам охирига етди.

ГУМОНИМ

**Мен сени дўстим деб хавф этмас эдим,
дўстим, деб суяниб, қувониб юрдим.
Ўзимдан хурсандман, гоҳ гаминг едим,
огир-енгил кунлар ёнингда турдим,
унутмам, сендан ҳам кўч меҳр кўрдим.**

**Бизни қўғирчоқдай ўйнайди ҳаёт,
бугунги дўстларни эрта айлар ёт..
Ухлаб ётсам**

**оний тинган бир елдай,
гумоним уйғотиб юборди, ҳайҳот,
бостириб келётган экансан селдай!..**

«ОЗОДЛИК — ТОТЛИ СЎЗ»

(Шу номдаги фильмга эпитог)

Озодлик

шафақдай кенг... шафқатли сўз.
Шу сўздан яралган аршу коннот.
Озодлик — қуёшдай ҳароратли сўз,
усиз совуқ зиндон бўлади ҳаёт.

Оғзидан ўқ еган, ҳей Бенедикто!
Қандай саодатдир сенинг ўлиминг!

Ҳурликка чидолмай ўлди сенатор —
қотиллар,
қурбонлар,
бош эгинг,
жиминг!..

Фазода Ер билан бирга чарх урар
маконсиз юлдуздай қувгинди бу сўз.
Франсиско, бу сўз сени ахтарар,
тирик дўстларингни ахтарар ёлғиз.

Тугади яширин ва ошкор уруш.
Ўликлар уйғонмас.
Эй, сен! Бош кўтар.
Франсиско, уйғон, машинадан туш:
қуёш юксалмоқда
денгиз уфқида...

ҲЕЧ ҚАЧОН УЙҚУДАН УЙҒОНМАС

Бир умр ёлгонни дейдилар,
бир умр харомни ейдилар.
Дониниманд уларни оқлаб, дер:
«Айблари — дунёни суйдилар».

Ўзини дунёдан тийганлар,
юраги меҳнат, дард кийганлар,
инсон деб кечарлар жондан ҳам —
инсонлик бунёдин суйганлар.

Аждод деб,
авлод деб куйганмас,
жиесидан бошқани суйганмас
бир гариб кимсалар яшар-у,
аммо ҳеч уйқудан уйғонмас!

ҲАР ХИЛ ХАЁЛ

Ухлаб олай, деб ётар одам.
Келавермас аммо шум уйқу.
Эслайверсанг, олам тўла ғам,
Ҳар нарсада бордир бир қайғу.

Ҳар хил хаёл кўринмас тошдай
урилади бошга басма-бас...
«Ўйлайверсам агар бир бошдан,
Вақт ҳам етмас, ўй ҳам туганмас!

Мангу яшай олмайди ҳеч ким,
бу дунёда мен ҳам ўламан...» —
шунини ўйлаб,
кўнглим тўлиб, жим —
ётганимча ухлаб қоламан.

ХАЛҚ

Улугвор бир ҳайкал улуг майдонга
даъваткор қўлини узатиб турар,
эл билан сўзлашиб, боқиб замонга,
халқ, замон йўлини кузатиб турар.

Осмонга қўл чўзган
ё сажда қилган
бирорта ҳайкални кўрмадим ҳечам,
зотан, буюк зотлар тангри деб билган —
сажда қилган қудрат
халқда мужассам.

БОШҚА ЙЎЛ

Зериктирдик бир-биримизни,
меҳримиз гулхани айланди кулга.
Хайр, совуқ гўша, хайр, озгин йўл,
мен руҳан кетурман бошқа бир йўлга.

Бу кулдан қалб чўгин тортиб оламан.
у ёнар,
қайтадан бўлади гулхан.
Мен яна кимнидир севиб қоламан,
умримни бахш этгум у гўзал гулга.

УЙ

Уйингда гар тинчинг топмасанг,
уйланган ошшам,
минг сб-ичу қил ясан-тусан,
сени егай гам.

Ўз уйингда тинч ухлолмасанг,
тун кечса нолон,
сен — маҳбуссан, эркин, бекишан,
уй — очиқ зиндон.

КЎЗИМДАН УНАР ГУЛЛАР

Қорачуг тўла ерни
бефаросат бир деҳқон
омоч солиб ҳайдади.

Билмам, у кўзни ерни?
Энди кўринмас осмон.
Қорачуқлар қайдадир?

Деҳқон, эшит сўзимни:
ол-да менинг кўзимни,
бу сўқир заминга қўй —

У кўкка очар йўллар,
кўзимдан унар гуллар,
таралар қадим хунбўй...

ЭНГ ОГИР ИШИ

Энг огир иши,
энг огир гуноҳ,
сукунатли, энг қоронги чоҳ,
ўтмас пичоқ тутган у жарроҳ
ёлғизликдир,
киммасизликдир.

ТАҚДИР

Ҳақдир ўша одам, деса: «Эй, тақдир,
демасан кўксимга нишонлар тақдир.
Гоҳи гоҳ бўлса ҳам, кўксим, дилимни
тоза бир гул билан айлагин тақдир.»

ҲАР КУН ТОНГОТАРДА

Ҳар кун тонготарда,
ҳар кунботарда
куёш тахт-тожини бўяйдн қонга.

Эй, тубан шонпараст,
мункир, эси наст,
шу сабоқ эмасми расо инсонга?

МАЪЛУМ НАРСАЛАР

Шундай бир айёмга етарсан, унда
тафаккур бир қушдай учар тутқундан:
бугун ақли башар етмаган сирлар,
бутун мажҳулликлар бўлажак маълум —
сен-чи, тош қотганча, тилдан қолганча,
маълум нарса ҳақда
демассан лом-мим.

БОГЛАР

Боглар хабар олмас бири биридан,
тоғлар хабар олмас бири биридан.
Касалликда йўқлаб қўймаса,
баъзи
соғлар хабар олмас бири биридан.

ХҲРОЗ

Хўрозлик қилиб ўзинг,
бўлдинг товуққа йўлдош,
бу ёнига чидайсан —
гўнг титмоқ бўлмас одош.

УНУТИЛМАС

Бир кишини маломат этмоқ,
бора-бора бошига етмоқ,
сўнгра унга марсия битмоқ —
қабих бир иш бўлса ҳам, лекин
унутилар, балки бирор кун.

Аммо бутун халқни ёзгириб,
жаҳон аро кўрсатиб фириб,
кимдир юрса саноққа кириб,
жаҳоншумул жаллодликдир бу,
унутилмас бу мотам, қайғу.

ОТАСИННИГ ДАФНИДАН СЎНГ УНИ УЧРАТДИМ

**Шу кун ҳам у гўзал эрди,
кўзин бир гам безатганди,
бу қайгули, қаро кунда
юзин мотам безатганди —**

**юзи пок эрди пардоздан,
жаҳоний гарду дардлардан,
хуру осуда сўзларди,
сўзин Олам безатганди...**

УНИНГ ИЗИ

**Унинг изи мендан улугдир.
Изига дил-дилдан қуллуғдир:
мендан тоза бу хушбўй излар
фақат унга хос, тааллуқдир.**

ХАЕЛИЙ СУВРАТ

I

Ялонгоч Ҳаввонинг сувратига боқ:
ҳаё зийнатламиш аёл сувратин¹.
Ёнида биргина Одам бор, бироқ
у узун сочи-ла ёпмиш авратин...

II

«Узун сочингдан узмасмен кўнгулни...»

У туришинг асли, эй, дилдор,
доҳиёна бир суврат эди —
мен у ҳолни эсладим кўп бор,
у — хаёлий бир ҳолат эди...

Ўша баҳор,
хушҳаво бир кун,
мени йўқлаб келдинг чорбоққа.
Суҳбатлашдик гоҳ шод, гоҳ маҳзун
деразадан боққанча тоққа.

Бир хил эди дилларда истак,
бир хил титрар эди сасимиз,
қўлларимиз бирлашди аста,
сўнг бирлашди маст нафасимиз...

Шунда йиллар давом этган у
кундуз юзин парда-ла тўсдик —

¹. Жан Фуке (XVII аср француз рассоми)нинг «Ҳавво ва Одам» расми.

ёр бўлдик, ёр! Ёр бўлдик мангу,
тугади у «абадий дўстлик».

«Гуноҳ, — дединг, — қилган ишимиз».
«Савоб, — дедим, — чекма ҳечам гам,
ахир руҳан биз бир кишимиз —
севар эдик авваллари ҳам...»

Хуллас, ўша туришинг, дилдор,
энг гаройиб бир суврат эди,
мен у ҳолни эсладим кўп бор,
у — хаёлий бир ҳолат эди:

мўрчадаги кўзгуга қараб,
тик турардинг,
туғма ҳолингда.
Ҳўл, ёйилган сочингни тараб,
ташлагандинг ярмин олдинга...

Ярми эса, қора ипакдай
товланганча сағринга тушган...
Кўрдим-у, куч кетди юракдан,
узун сочинг айирди ҳушдан!

Шундан бери гоҳи хомушман,
гоҳ фарруҳман, гоҳ фаромушман,
иккимизни ўйлаб нохушман,
бир ишқ билан беруҳ, беҳушман!..

ЭРИДИ БИЗ ТОПТАГАН ҚОРЛАР

У тун бўлдик Одаму Ҳавво,
ойдинда
оқ қорларда ётдик,
лаззат бўлди танларга раво,
жонлар билан гуноҳга ботдик.

Эриди биз топтаган қорлар,
пок далалар бағри яшнади...
Бир қора қор
бағримда порлар —
совуган дил тафтга ташнадир...

УНУТИБ БЎЛМАСЛАРНИ УНУТДИМ

Рухимни банд этган гулдан-гулудан,
ташнаliegим, нафсим интилган сувдан,
ўша жон неъмат, ўша сулудан
ўзни йироқ тутиб, қаноат қилдим.
Аммо бир ғарибдай роса сиқилдим,
сабрим тошларига яна қоқилдим,
тошиб соч толангни,
ўшиб, йиқилдим..

Яна хаёлимга тушди гулгула.
Назаримда, дунё — ўйноқи шуъла.
Дўсту нодўст билан айтиб ашула,
яна базм этдим у жазманлик этдим,
яна ўзим ўтган у йўлга етдим,
яна, ҳайҳот-ҳайҳот, ўзимдан кетдим —
унутиб бўлмасларни унутдим!..

ИШҚСИЗ ОДАМ

Ишониб бўлмасга ишондинг ўзинг,
ҳақ ведур — илгамас кўнглингу кўзинг.
шимолдан чиқади қуёш, дегандай
ёлғондир яшаган ҳаётинг, сўзинг.

Эй, азиз умрни елларга берган,
бир эзгу кемани гирдобга бурган,
гумроҳ йилларининг дарахтида хор,
энг сўинги япроқдай осилиб турган!

Сен ҳою ҳавасга сотдинг дилингни,
ахир элдан чиқдинг қийнаб элингни —
абад юволмассан бу айбни, абад
олов тили тилар каззоб тилингни.

Ўзимни бегуноҳ демасман мен ҳам,
ишқ боис гуноҳга қўл урдим бир дам.
ёниб ишқ ўтида,
пок бўларман мен,
сенда бу имкон йўқ, эй, ишқсиз одам!

ЭГАСИЗ БОҒЛАР

Бир қиш ёзувчи Зоҳир Аълам билан Тошкентдаги Хўжакентдан Чорвоққа пиёда чиқдик: қадим ва юксақ тоғ ёнбағирларида эгалари қишловга кўчиб кетган кимсасиз чорбоғларни кўрдик...

Қорлар, ўзгачасиз, феълингиз ўзга,
рангин ерни бир хил ранга қорасиз.
Одамлар қораси кўринмас кўзга —
эй, боғлар, сиз мунча бахтиқорасиз?

Бунда қолмиш фақат ўлик дарахтлар,
кўринмас равшандил япроқлар, гуллар.
Қани баҳор аҳли, қани бараҳдлар,
қани у шиддатли, нурли довуллар?

Ўвчиллаб ётибди боғлар эгасиз.
Бўш пишалар...
Боглоқ итлар вовиллар.
Итлар, сиз ҳатто қиш бўйини эгасиз —
дарёмас, ваҳший бир жимлик шовиллар!..

Бир садо эшитдим, ишондим унга:
«Фасллар, замонлар елдай елади,
сен инон муҳаққақ баҳорий кунга —
бу боғлар эгаси қайтиб келади!..»

БИР ЙЎЛНИНГ ЙЎЛДОШЛАРИ

Қани, у, бизларни кузатиб тонгда,
инсонлик аҳқомин маҳкам тутганлар?
Дунёлар ўзгарди,
ўзгарди онг-да,
эрта танирмикин бизни қутганлар?

Тўғри, осмондаги фарқларни кўрдик,
замонлар фарқини кўрдикми аммо?
Тўғонлар,
тошқинлар бошида турдик,
ненинг бошин едик —
бу сир, муаммо.

Кўнгиллар торайди, торайди Замин,
қуруқлик — супадай, сувлик — бир ҳовуз.
Кимлар унутганча ҳақир ер гамин,
кўкка интилиб ҳам
бўлдилар ёвуз.
Хиросималарда ҳамон қонли куз...

Қаён йўл солмайлик эрта, заминдош,
қай бир дунёлардан топмайлик паноҳ,
кўнглимиз кенг бўлсин,
барча замондош —
Ер аҳли бу йўлда бўлсинлар ҳамроҳ.

СУРУРЛАРГА БЕРИЛ, ИНСОН

Сурурларга берил, инсон,
сурунинг титрасин, тинсин!
Қирилмасдан жаҳону жон,
қиронинг титрасин, тинсин!

Адоватларни қўй, инсон,
разолатларни қўй, инсон,
жаҳолатларни қўй, инсон,
гумонинг титрасин, тинсин.

Саноқсиз мазҳабу дининг,
худойинг, авлиёнг, жининг,
тугарму интиқом, кининг —
имонинг титрасин, тинсин!

Фалак, тўрт ён ёнур ўтда,
у тўрт унсур, китоб зидда,
башарни ўртадинг — тўртта
томонинг титрасин, тинсин!

Замон сайёдлари, бу дам
олинг дам, овламанг одам,
тин, эй, соҳибзамон, сен ҳам,
замонинг титрасин, тинсин!

Ривоятлар тўқинг менга,
эшитгайман, ўқинг менга,
ажал, узма ўқинг менга —
камонинг титрасин, тинсин!..

ОШИҚЛИГИМ

Навқирон дилда навом — ошиқлигим.
Равнақим, коми равом — ошиқлигим.

Бу жаҳон — олий наво, мен авжиман.
Авжида этгай давом ошиқлигим.

Бир буюк дарё бу халқ, мен мавжиман,
тинмас у, бўлмас тамом ошиқлигим.

Бу қадим халқимга меҳрим — қадрим-у,
рутбан олиймақом — ошиқлигим.

Хаста кўнглим ишқ билан топгай даво,
хаста дунёга давом — ошиқлигим.

Кибр этиб аҳли кибор сўз англамас.
Билса бас дилдўст авом ошиқлигим.

Эй, ватан авлодлари, эй, аҳли эрк,
сизга ҳамроҳ субҳу шом ошиқлигим.

Ой, қуёш, юлдуз — бари бир жилва-ку.
Жилва тарқатгувчи жом — ошиқлигим.

Ерда номсиз давру қисмат кўп эрур.
Ном берур дунёга, ном — ошиқлигим.

Тоҳир ишқим маъниси нурдай аён:
қисмати халқу калом — ошиқлигим.

ЯХШИ ИНСОНЛАР

Қадимдан қолган — одамлар
қушу ҳайвонни овларлар,
қадим даҳшатли манзилда
гуноҳсиз жонни овларлар.

Ҳамон бор ерда гофиллар,
ёвуз диллар, ёвуз эллар

бўлиб жаллоду қотиллар,
ҳамон инсонни овларлар.

Кўриб мозийда, тонг қолдим —
қоронгуликда қолганлар
тагин зулм ахтариб, золим,
залил хоқонни оғирлар.

Мукофот деб тушиб мукла,
солиб гавго бутун мулка,
бугун ҳам номукаммаллар
дову давронни овларлар.

Жаҳонда яхши инсонлар
мудом ошиқ бўлиб, Тоҳир,
ўзин қурбон этиб ишққа,
дили жонини овларлар.

ТУНГИ ПОЕЗД

Тун... қатор юлдуз... ва жимлик.
Тун — шоҳ-у, мен — тунқотар.
Тирмалаб жимжит дилимни,
Турналар ўтгай қатор.

Тун... қатор юлдуз... ва жимлик.
Келмаган ёр, дилни ёр!
Йўқ, темирийўлдан эмас,
дилдан ўтар тунги қатор!..

Йўқ, темир излар эмас,
қондай томирлар ичра зор —
дуд чолиб, фарёд солиб,
ўтгай бу тун тунги қатор.

Тун... қатор юлдуз... На жимлик?
Унда биз йўқмиз, нигор.
Тунда нурли бир овоздай
Кун тараф учгай қатор...

МУҲАББАТ ШАБНАМИН ИЧДИМ

Қадрсиз тош эдим, севдинг —
муҳаббат шабнамин ичдим!
Оёгим уздиму ердан
фалакда нурланиб учдим!

Булутлардай сузиб енгил,
самода яйради кўнгил,
Ажаб, ҳар не десам, кўндинг,
суйиб ардоқладим, қучдим.

Ечиб сочбоғларингни, ёр,
қаро сочинг ёйиб такрор,
бу туннинг эгнидан озор,
қаро ғам кўйлагин ечдим.

Кўришдик, хайрият, бизлар!
Хайр сизга, хайрсизлар!
Ғайирсизлар, тойирсизлар!
Хайр, бор айбингиз кечдим!

Ечолмай ўтди шоирлар —
на жумбоқдир ҳаёт, сирлар?
Висолинг ҳикмати бирла
жаҳон жумбоқларин ечдим!..

БАРЧА ОДАМ, БАРЧА ХАЛҚ

Бир қуёш олдинда тенгдир
барча одам, барча халқ.
Бир-бирига бағри кенгдир
барча одам, барча халқ.

Бир макон олдинда тенгмас
барча одам, барча халқ,
бир замон олдинда тенгмас
барча одам, барча халқ.

Аҳли дунёга ажал бир,
турлидир гарчанд имон.
Турли-турли зулму заҳмат
волиди турфа замон.

Барча одам, барча халқ
қурбон бўлар тарих учун,
барча одам, барча халқ
тарихда қолмас бус-бутун.

Хоҳи оҳу, хоҳи арслон —
бир ўлим қонига гарқ.
Гоҳи оҳу, гоҳи арслон
барча одам, барча халқ.

Асли-ку, бир кема аҳли
барча одам, барча халқ,
ҳақ топарман деб сузарлар
барча ноҳақ, барча ҳақ.

Ўртага тушган азалдан
кин, ҳасад ҳам шум ният,
ўртада маҳрумлик энди,
ўртагай маҳрумият. .

Барча одам, барча халқлар
бўлмади бир иттифоқ,
бу нифоқли эллар ичра
иттифоқ топди нифоқ.

Барча одам, барча халқни
зулму зўрлик тобламиш,
эй, башар, арзу фазонгни
бир қоронгу қопламиш.

У қоронгулик аро
ҳеч нарса йўқ, йўқлик, демам,
балки унда бир халоскор
кемалар учгай бу дам...

Бу — хаёл, Тоҳир, десанг,
чин кемадир орзу, умид,
барча орзу аҳли бордир,
билки, бордир бу муҳит.

КЕЛИНЧАКДАЙ КИРИБ КЕЛДИНГ

Кел энди, бир келиб қолдинг,
Ўтир бирпас, узоқдир кун.
Бу кун ботгунча кўз узмай,
юзинга мен боқай мафтун.

Келинчакдай кириб келдинг —
тагин дунёга келдим мен!
Унутдингми — унутгандинг:
у кунлар биз эдик мадфун.

Келиб мўъжиза кўрсатдинг,
малаксиймо, малакфёълсан,
вужудимга бағишлаб жон,
дилимни айладинг мамнун.

Қуёш ҳам, боқ, ботиб кетди..
Кетиб, қайларга етгайсан?
Қаён интилма, бу фурсат
жаҳонни қоплагандир тун.

Фараз қилки, бу дунёда
иков қолдик, агар кетсанг —
кетурсан сен бўлиб маҳзун,
қолурман мен бўлиб дилхун.

БУ ЮЛДУЗЛАРМИ, ШАМЛАРМИ?

**На тун бу? Тийра ғамларми?
Бу тун ғамларни ғамларми?**

**Шамолми шамдайин қотган?
Бу юлдузларми, шамларми?**

**Туманлар ичра не шарпа?
Улар умри адамларми?**

**Е озгун бир замон аҳли?
Мусаллам бир одамларми?**

**Қаро, тўзгун булутми бул?
Қаро қузгун аламларми?**

**На эпкии бул латиф, хушбўй —
парилар соч тарамларми?**

**Бу оний чақнаган не нур?
Ситамкаш бир санамларми?**

**Нидо солган чирилдоқми?
Фигонли бахти камларми?**

**Қорайган тоғми, богларми?
Хароботми? Ҳарамларми?**

**Бу тунда уйқу топганлар
тамом ҳурми, қарамларми?**

**На тундир бу, унинг тонги
ёруғ дамларни жамларми?**

Келар фурсат — қувончларми,
ситам ё кўзни намларми?

Қадам босган сайин, Тоҳир,
саҳар биз ён қадамларми?..

ҚУЁШ — БИЗ ИЛК ТУҒИЛГАН УЙ

На ердир, айт, қуёш асли?
Ёниб ётган заминдир у!
Самовий саждагоҳинг у,
қувончинг у, ғамингдир у!

Қуёш — биз илк туғилган уй,
Одамнинг илк ватангоҳи,
юррак, илк бор сенинг аршда
ёниб, ўчган дамнингдир у!

Бу зулмат коинот ичра,
ҳаёт ичра ёниб ўтган,
ёниб турган жамий инсон,
сенинг сўнмас жамингдир у!

У жаннатдир башар ўтган,
башар ўтларга отган ер.
Фалак, сен руҳи инсонга
ёқиб қўйган шамингдир у!

Бил, эй, инсон, тагин ёқсанг
самовий хонадонингни,
қуёш мотам тутувчингдир,
оловли мотамингдир у!..

У КУН КЕЛАЖАҚДИР

— Эй, дўст, бу баҳор гуллари бир кун сўлажакми?

— Ҳайҳот, сўлажакдир!

— Инсон-чи, яшаб, бир кунни албат ўлажакми?

— Ҳайҳот, ўлажакдир!

— Дилдан хабарим бор, ажалимдан хабарим йўқ.

Ҳар лаҳза — ажал ўқ.

Инсон-да қачон ўлмагин олддан билажакми?

— Билгай, билажакдир!

— Эй, Нуҳ, на замон аҳли у — гафлатда қотарми?

Имон йўқотарми?

Музлар эрибон, ер уза сувлар тўлажакми?

— Тўлу тўлажакдир!

— Зулмат ва зиё ичра одам мазлуму золим

ҳам омию олим,

бир кун бу сифатлар била комил бўлажакми?

— Комил бўлажакдир!

Ҳар дилда ўсар хайру баду меҳру муҳаббат,

ҳар қаҳру қабоҳат,

қалбларда фақат инқ бўлажак кун келажакми?

— У кун келажакдир!

ОДАМ УҒЛИ

I

«Илондай донишманд, каптардай содда,
итдай садоқатли, қўйдайин ювош,
мўмин бир инсон бўл...» — бу ўғит ёдда,
пойимда учар Ер,
бошимда — қуёш.

Заминнинг остию устини кездим,
умид этганингдай бўлмадим яхши,
тириклик тоши-ла борлигим эздим,
эзди кун даҳшати, тунларнинг ваҳши.

Бўрилар ичига юбординг
қўйдай,
тулкилар ичида қолдирдинг кейин...
Мен арслон бўлмогим керак,
шу кўйда
йўл бер — кўз нурим-ла тупроқни сийки!..

II

Меҳрим уникидан бўлмаса зиёд,
адлу адолатим бўлмаса ортиқ,
менга дўст-душмандан етмагай илдоод,
руҳоний неъматлар бўлмагай тортиқ.

Зулму таҳқирини отиб бутунлай,
ундан ҳам узоқроқ яшамоқ учун —
мен унинг қурбони бўлиб бу қушлар,
ундан кўп аламлар чекмайин нечун?

III

Дедингки: «Тойдирса сени ўинг кўзинг,
ўзингдин сен уни ўюб ташлагил —

бир аъзонг ҳалок-у, тириксан ўзинг,
дўзахий азоблар сен учун зойил».

Тойдирди иккала кўзим, оёғим.

Уймадим,

кесмадим — келмади чоғим.

Азоб ўтларида ёнар бутун тан —

юрган бир одаммас,

юрган оловман!

IV

Дедингки: «Душманинг аҳли хонангдир».

Бу ажиб каломдан кўплар ҳанг-мангдир.

Кўрдим, яқинлардан кулфат, ғам келар,

ғамдошинг бўлгувчи ёлғиз онангдир.

Суярсан дўст, ёру қариндошингни,

яхши кунлар улар ерлар ошингни.

Эҳтиёт бўлмасанг, ёмон кун келса,

бош омон қолсин, деб ерлар бошингни.

Иисон деб жон фидо этади иисон.

Мулқоро зотни мен ахтармасман ҳеч.

Мен ҳам ким учундир бўлурман қурбон,

қурбон бўлолмасам, дўст, айбимдан кеч.

V

Дедингки: «Баданинг чароғи кўздир»,

у боис жисм уйи тоза ва пурпур.

Кўзинг очиқ бўлса,

кўз очур сурур,
нур, сурур инсонни этажакдир ҳур.

Дилларга киргил, нур!
Тийра кўкларга
кўзларни машъала қилиб боқайлик!
Журъат бахш этайлик дили пўкларга,
сўзларни машъала қилиб ёқайлик!

ҲАЙКАЛ

Ехеқи monumentum ¹

(Александр Сергеевич Пушкинда)

Яратдим ўзимга олий бир ҳайкал,
пойндан ўтажак халқ, аҳли одам.
Қад кериб турар у мағрур ва гўзал —
Александр қуббасидан ҳам.

Йўқ, тамом ўлмаман — сўзимда жоним,
йўқликлар губори қабримга қўнмас,
бирор шонр зоти яшаркан токим,
бу дунёда довруғим сўнмас.

Буюк Рус мулкчини тутгай овозам,
суюб ёдлар мени унда ҳар улус,
такаббур славян насли ҳам, фин ҳам,
у саҳройи қалмоқ ҳам тунгус.

Асрлар кечару халқ кечмас мендан,
зулматли дилларга чунки нур экдим,
золим замонамда эрк истаб, чиндан
мазлумларнинг ғамини чекдим.

Эй, кўнглим, таиграга келтириб имон,
шон-шуҳрат тожига қўл чек — у хунхор,
парво қилма, ўтар ҳар мадҳу бўҳтон,
тентак билан тенглашма зинҳор.

¹. Мен ҳайкал яратдим (лотинча).

МУНДАРИЖА

Бирлашган одамлар	5
Баррикадалар	6
Пайванд	8
Умр	9
Бир кун ўтди	10
XX аср	11
Муин Бсисунинг юраги ёрилиб ўлди	11
Доим умид эшиги очиқ	12
Ўтмиш ва келажак қуёни	12
Икки минг йил аввалги одам	13
Довюраклик ҳақида ривоят	13
Юлдузларга нола қилар бир гўзал махлуқ	15
Савол	16
Шундай бир ўлкалар бордир дунёда	17
Овоз, воз кеч	18
Сирлар кўп экан	19
Викингларнинг кашфиёти	20
Бесар саҳроларда	21
Сатрлар	22
Овчининг пушаймони	23
Инсонни улуғланг	25
Юлдузлар — менинг боғим	26
Дунёда изим бор	32
Унутайин ўтган аламин	33
Сабрим	34
Кетган дўстларим	35
Елғизликда топилган овунч	36
Кўнгил тўларми	36
Лузумият (А. Мааррийдан)	37
Ҳавас	40
Ҳеч ким сени мендек севолмас	41
Эртақ	43
Фақат сенига етишганида	44
Мен ҳам пиёдаман, ажалим отлиқ	44
Яхшиликни ёмондан ўрган	45
Байтлар	46
Оила	47
Гумоним	49
«Озодлик — тотли сўз»	50
Ҳеч қачон уйқудан уйғонмас	51
Ҳар хил хаёл	51
Халқ	52
Бошқа йўл	52

Уй	53
Энг оғир иш	54
Кўзимдап унар гуллар	53
Тақдир	54
Хар кун топготарда	54
Маълум нарсалар	54
Боғлар	55
Хўроз	55
Унутилмас	55
Отасининг дафнидан сўнг уни учратдим	56
Унинг изи	56
Хаёлий суврат	57
Эриди биз топтаган қорлар	59
Унутиб бўлмасларни унутдим	59
Ишқсиз одам	60
Эгасиз боғлар	61
Бир йўлнинг йўлдошлари	62
Сурурларга берил, инсон	63
Ошиқлигим	64
Яхши инсонлар	65
Тунги поезд	66
Муҳаббат шабнамин ичдим	67
Барча одам, барча халқ	68
Келинчакдай кириб келдинг	70
Бу юлдузларми, шамларми?	71
Қуёш — биз нлк туғилган уй	72
У кун келажакдир	73
Одам ўгли	74
Хайкал (А. Пушкиндам)	77

Серия «Современная узбекская поэзия»

ТАХИР КАХХАР

ЗВЕЗДНЫЙ САД

Стихи

Тақризчи Шавкат Раҳмон

Редактор А. Дилмуродов

Рассом М. Ташмуратов

Расмлар редактори Н. Абдуллаев

Техн. редактор В. Демченко

Корректор С. Сайдолимов

ИБ № 2396

Босмахонага берилди 1.02.88. Босишга рухсат этилди 28.04.88.
Формати 70×90¹/₃₂. Р 16718. 1-босма қоғозга «Литературная»
гарнитурда юқори босма усулида босилди. Шартли босма
листи 2,92. Нашр листи 2,28. Шартли кр.-отт. 3,21. Тиражи
10000. Буюртма 74. Шартнома 91—87. Баҳоси 30 т.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Ёш гвардия» наш-
риёти. Тошкент, Чилонзор массиви, «Правда» газетаси кўча-
си, 60.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси иш-
лари Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб
чиқариш бярлашмасининг 2-босмахонасида босилди. Янгийўл
шаҳри, 702800. Самарқанд кўчаси, 44.